

Mr. sc. Igor Kralik
Poljoprivredni fakultet Osijek

UDK 336.563 (497.5): 323.333
Prethodno priopćenje

Prof. dr. sc. Zdravko Tolušić
Poljoprivredni fakultet Osijek

NOVČANI POTICAJI U FUNKCIJI RAZVITKA STOČARSKE PROIZVODNJE

SAŽETAK

Reforma oporavka i financiranja poljoprivredne proizvodnje započeta je izglasavanjem Zakona o poljoprivredi, Strategije poljoprivrede i ribarstva Republike Hrvatske i Zakona o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu. Reformom se pojednostavnjuje sustav potpore u poljoprivredi, ujednačuju se visine poticaja po sjetvenoj površini i proširuje se opseg površina za koje će se plaćati poticaji. Uz već postojeće novčane poticaje proizvodnji uvode se modeli potpore dohotku, kapitalnih ulaganja i ruralnog razvitka. Korisnici novčanih poticaja postala su poljoprivredna gospodarstva koja se bave poljoprivredom i koja djeluju kao trgovačko društvo, obrt ili zadruga. Republika Hrvatska kao članica WTO-a ima ograničen iznos sredstava za potporu u poljoprivredi koja su vezana za proizvodnu razinu, cijene i uporabu čimbenika proizvodnje. Iz tog razloga potpora po kilogramu, toni itd. nije prihvatljiva po WTO pravilima, te se može očekivati da će se njezin udio u ukupnoj potpori postupno smanjivati. Potpora koja se isplaćuje po površini (ha) trenutno je prihvatljiva, ali i ona će uskoro postati dio crvene košare (dio zabranjenih mjera). Uvođenjem državnih poticaja i ostalih mjera agrarne politike tijekom 2006. i 2007. godine očekuje se znatnije povećanje broja stoke i peradi, kao i povećanje proizvodnje prirasta, mlijeka, jaja, vune i meda u narednom razdoblju.

KLJUČNE RIJEČI: novčani poticaji, poljoprivreda, stočarska proizvodnja

Uvod

Novčani poticaji ili premije uvedeni su kao oblik subvencioniranja poljoprivrede još davne 1958. godine i sastavni su dio agrarne politike. Poljoprivredni proizvođači ostvaruju ih po jedinici robne proizvodnje za proizvode značajne za prehranu ljudi, ili ih ostvaruju po jedinici proizvodnoga kapaciteta (grlu stoke, površini određene ratarske kulture). Zadaća poticaja je osim stimuliranja proizvodnje određenih strateških prehrambenih proizvoda i zaštita ugroženih pasmina životinja ili pojedinih vrsta bilja. Pomoću poticaja potiče se proizvodnja onih proizvoda čiji su troškovi proizvodnje veći od tržišnih cijena te se usklađuje kupovna sposobnost proizvođača i otkupna cijena poljoprivrednih proizvoda. U šezdesetim godinama prošloga stoljeća novčane su se naknade isplaćivale za veliki broj poljoprivrednih proizvoda da bi se 1994. godine njihov broj znatno smanjio, a obuhvaćao je mlijeko, kvalitetni rasplodni pomladak, rasplodna grla izvornih pasmina, sjeme kvalitetnih bikova, uljariće, šećernu repu, duhan, masline i grožđe s Pelješca (NN br. 29/1994 i 55/1994). Godine 1999. donesen

je novi Zakon o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu (NN br. 29/1999). Ovim su Zakonom obuhvaćeni svi važniji poljoprivredni proizvodi. Poticaji su uvedeni po proizvodnoj jedinici ratarskih kultura i po grlu stoke, a određene su i jednokratne potpore za podizanje novih višegodišnjih nasada u voćarstvu i vinogradarstvu. Godine 2002. Hrvatski sabor donio je Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu (NN br. 87/2002) prema kojem su korisnici državnih poticaja postala poljoprivredna gospodarstva koja se bave poljoprivredom i koja djeluju kao trgovačko društvo, obrt ili zadruga. Prema tom zakonu gospodarstva su podijeljena u komercijalna i nekomercijalna gospodarstva. Komercijalna poljoprivredna gospodarstva da bi ostvarila državnu potporu, moraju biti upisana u Upisnik, a mogućnost ostvarivanja potpore definirana je u sklopu modela poticanja proizvodnje, modela kapitalnih ulaganja i modela ruralnoga razvitka. Ne-komercijalna obiteljska gospodarstva mogu ostvariti pravo na potporu u okviru modela potpore dohotku i modela ruralnog razvitka. Model poticanja proizvodnje obuhvaća između ostalog i poticanje stočarstva i

stočarskih proizvoda. Pravo na poticaj ostvaruje se za mlijeko, tov junadi, teladi, svinja i kunića, uzgoj i držanje rasplodne stoke, proizvodnju sperme i pčelinje zajednice. Zakonom se posebno definiraju vrste mlijeka kao i vrste rasplodne stoke. Pravo na poticaj u ekološkoj proizvodnji ostvaruje se za mlijeko, uzgoj i tov pojedinih vrsta stoke i pčelinje zajednice. U modelu ruralnoga razvitka predviđen je program očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja koji ima za cilj održanje i unapređenje proizvodnje tih pasmina. Svrha istraživanja je analiza postojećeg stanja u stočarskoj proizvodnji te utvrđivanje načina i oblika financiranja pojedinih modela kao i učinkovitost poduzetih mjera.

Materijal i metode

Kao izvori podataka poslužili su objavljena znanstvena i stručna literatura, zakoni, pravilnici, uredbe i statističke publikacije Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske u promatranom razdoblju. Prikupljeni podaci o brojnosti domaćih životinja i naturalnim proizvodnim pokazateljima prikazani su tablično za pojedine vrste stočarske proizvodnje u određenim vremenskim razdobljima od 1991. do 2006. godine. Podaci o novčanim poticajima prikazani su komparativno za 2006. i 2007. godinu u apsolutnim i relativnim vrijednostima.

Tablica 1. Udio subvencija u poljoprivredi u državnom proračunu
Izvor: Grahovac, P., 2005: 328.

Godina	Udio u (%)		
	državnom proračunu	ukupnom BDP-u	BDP-u poljoprivrede
1992.	4,5	0,44	3,73
1993.	4,13	0,52	4,85
1994.	2,49	0,6	7,02
1995.	1,75	0,51	6,39
1996.	1,45	0,47	5,74
1997.	1,43	0,46	6,02
1998.	1,64	0,47	6,03
1999.	1,93	0,7	8,89
2000.	2,81	0,91	12,61
2001.	2,47	0,8	13,65
2002.	2,21	0,88	13,15
2003.	2,35	0,9	-

Rezultati i rasprava

ANALIZA SUBVENCIJA U POLJOPRIVREDI

Novčane naknade i novčani poticaji nisu jedini oblik subvencija. Država potpomaže razvoj poljoprivrede i putem različitih drugih vidova kao: otpлата kamata za kredite, subvencija kamata, oprost od plaćanja poreza i doprinosa, isplata po jamstvima za poljoprivredne programe, sanacija poljoprivrednih poduzeća, marketinška potpora proizvodima za izvoz te potpora znanstvenim institucijama koje se bave poljoprivredom. U tablici 1. prikazuju se subvencije u poljoprivredi iz državnog proračuna u razdoblju od 1992. do 2003. godine.

Podaci pokazuju da se udio subvencija u državnom proračunu smanjio od 1992. do 1999. godine. Nakon toga subvencije su se povećavale 2000. godine, da bi posljednje tri godine u analiziranom razdoblju, u relativnom udjelu ponovno pokazivale pad. Subvencije u poljoprivredi 1992. godine iznosile su 0,44%. A desetak godina kasnije činile su 0,90% u ukupnom BDP-u. Udio subvencija u BDP-u poljoprivrede osciliralo je, a u analiziranom razdoblju iznosilo je od 3,73% do oko 13,0% u razdoblju 2000. do 2002. godine. Znatn porast relativnog udjela subvencija posljedica je pada BDP-a poljoprivrede, uz istovremeni porast državne potpore poljoprivredi. U zemljama Europske unije, prema BDP-u, razina subvencija poljoprivredi postupno se smanjuje, ali je još uvijek veća nego u nas (1,2%: 0,9% BDP-a). Subvencije se razlikuju u pojedinim zemljama članicama Europske unije, tako da su u

Tablica 2. Ukupan broj i kategorije goveda (u tis. grla)

Godina	Ukupno	Telad i junad		Krave i steone junice	Bikovi i volovi
		do 1 god.	iznad 1 god.		
Ukupno					
1991.	757	222	54	473	8
1992.	590	159	43	383	5
1996.	461	98	48	311	4
2000.	427	93	45	287	2
2004.	466	135	56	272	3
2006.	485	147	63	273	2

Izvor: SLJH, 1995., 1997., 2007.

2002. godini u Mađarskoj bile 2,9%, Poljskoj 1,3% i Češkoj 1,7%. Republika je Hrvatska potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (NN br. 07/2005) s Europskom unijom, koji je stupio na snagu 01. siječnja 2002. godine. Zemlje kandidatkinje dužne su prihvatiti i primjenjivati pravnu stečevinu Europske unije, a također i zakone koji se odnose na državnu potporu gospodarstvu odnosno poljoprivredi.

BROJNOST DOMAĆIH ŽIVOTINJA

Godine 1991. u Republici Hrvatskoj uzgajalo se 757 tisuća goveda, od toga 473 tisuće krava i bređih junica, a proizvedeno je 749 tisuća litara mlijeka i 76 tisuća tona prirasta. Prema statističkim podacima 1991. godine 590 tisuća ili 77,94% svih kategorija goveda nalazilo se na obiteljskim gospodarstvima s vrlo malim brojem proizvodnih grla po gospodarstvu. Zbog posljedica rata ukupan broj goveda 1996. godine bio je 461 tisuću, što znači smanjenje od 39,10%. Iste godine broj goveda na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima smanjen je za

Tablica 3. Ukupan broj i kategorije svinja (u tis. grla)

Godina	Ukupno	Odojci do 20 kg	Svinje iznad 20 kg	Krmače i nazimice	Nerastovi
1991.	1621	478	909	229	5
1992.	1182	332	670	176	4
1996.	1197	369	647	176	5
2000.	1233	372	675	180	6
2004.	1489	431	829	222	7
2006.	1230	336	691	197	6

Izvor: SLJH, 1995., 1997., 2007.

32,37%, a na bivšem društvenom sektoru smanjenje brojnog stanja bilo je 62,87%. Oko 100 tisuća obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava drži prosječno 2-3 krave po gospodarstvu, a svega oko 65% svih gospodarstava proizvodi mlijeko za isporuku mljekarama. Od 1996. do 2006. godine broj goveda oscilirao, s blagim porastom (Tablica 2.).

Godine 2006. u Republici Hrvatskoj uzgajalo se ukupno 485 tisuća goveda, od čega 273 tisuće krava i steonih junica. Najveći broj (95,60%) krava i steonih junica uzgaja se na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima. Mliječnost krava kretala se 2200 do 2300 l (bez mlijeka koje posiše telad) i u europskim razmjerima je niska. U pogledu pasminskog sastava prevladava simentalac s oko 80% od ukupnog broja, zatim smeđe govedo (91%) te holštajn (6,5%) i ostale pasmine i križanci. Domaća proizvodnja ne podmiruje naše potrebe, a razlika se nadoknađuje uvozom. Republika Hrvatska uvozi oko 20% ukupne potrošnje mlijeka i mliječnih proizvoda. Tov goveda smanjen je u odnosu na predratno razdoblje, što se vidi iz podataka iz Tablice 1. u iskazanom prirastu. Naročito veliko smanjenje prirasta dogodilo se u poljoprivrednim tvrtkama tako da je 2005. godine prirast goveda smanjen za 42,42% u odnosu na pre-

dratno razdoblje, ali se istovremeno povećao prirast za 37,21 % na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, koja drže uglavnom simentalSKU pasminu s dvostrukom namjenom, za mlijeko i za tov.

U Tablici 2. prikazuje se brojnost svinja, ukupno i prema kategorijama. Godine 1991. u Republici

Godina	Konji (tis. grla)	Ovce (tis. grla)				Košnice (tis. kom.)
		Ukupno	Pomladak do 1 god.	Ovce za priplod	Ovnovi i jalove ovce	
1991.	36	753	120	585	48	84
1992.	26	539	93	414	32	59
1996.	21	427	81	327	19	62
2000.	11	528	127	381	20	98
2004.	10	721	189	507	25	119
2006.	9	768	211	526	31	162

Hrvatskoj uzgajalo se ukupno 1621 tisuća svinja i to 63,23% na obiteljskim gospodarstvima i 36,77% u bivšem društvenom sektoru. Rasplodne krmače i nazimice činile su 1991. godine 14,13% ukupnog broja svinja. Zbog posljedica rata, ukupan broj svinja, a također i pojedinih kategorija znatno je smanjen, tako da se 1996. godine u Republici Hrvatskoj uzgajalo svega 1197 tisuća svinja, odnosno 176 tisuća rasplodnih krmača i nazimica (Tablica 3.).

Svinjogojška proizvodnja organizirana je uglavnom na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima koja sudjeluju 2006. godine sa 70,81% u ukupnom broju svinja i 82,23% u broju rasplodnih svinja. Svinjogojstvo se u sveukupnoj vrijednosti poljoprivredne proizvodnje s oko 15% nalazi na prvome mjestu. U proteklome desetogodišnjem razdoblju broj svinja je oscilirao sa slabom tendencijom porasta 2004. godine. U svinjogojstvu su poznati četverogodišnji ciklusi kretanja. Republika Hrvatska ima prirodne prednosti za razvoj svinjogojstva, ali proizvodnjom svinjskog mesa ne pokriva potrebe prehrane pučanstva, kao i turističke potrošnje, nego se razlika podmiruje uvozom.

U Republici Hrvatskoj zamjetna je tendencija smanjenja broja konja. Posljedica je to deagrarizacije kao i uvođenja mehanizacije u poljoprivredi tako da se konji ne upotrebljavaju u poljoprivrednoj proizvodnji. Godine 2006. uzgajalo se svega 9 tisuća konja, i to na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (Tablica 4.). U pogledu pasminskog sastava prevladava hladnokrvni konj i njegov križanci (80%), zatim križanci u tipu hladnokrvnjaka (15%), lipicanac (2%), polukrvnjak (2%), kao i

sportske pasmine (1%). U posljednje vrijeme sve više obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava bavi se uzgojem konja, osnivaju se konjičke udruge i konjički klubovi. Uzgoj konja usmjerava se prema sportu, rekreaciji i turizmu.

Tablica 4. Ukupan broj konja, ovaca, peradi i košnica

Izvor: SLJH, 1995., 1997., 2007.

Brojno stanje svih kategorija ovaca 1991. godine bilo je 753 tisuća grla, od kojeg je 585 tisuća grla ili 77,69% bilo rasplodnih ovaca. Tijekom Domovinskog rata fond ovaca je znatno smanjen tako da je 1996. godine iznosio svega 427 tisuća grla, a ovaca za priplod bilo je 327 tisuća grla ili 76,58%. U 2006. godini postignuto je brojno stanje od prije rata, ukupno 766 tisuća grla odnosno 526 tisuća grla za priplod (Tablica 4.).

Uzgoj ovaca u Republici Hrvatskoj ima dugu tradiciju jer su klimatski uvjeti, a također prostranstvo pašnjaka, omogućili razvitak ove grane stočarstva, a također i stvaranje autohtonih pasmina. Uzgoj ovaca na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima provodi se na intenzivan način, pri čemu se koriste uvezene pasmine ovaca i poljoprivredno razvijena područja u Slavoniji, Baranji i sjeverozapadnoj Hrvatskoj, a također ekstenzivan način na područjima Like, Dalmacije, Istre i Banovine. Stupanj samodostatnosti za ovčje meso je oko 60%, a razlika se uvozi. Proizvodnja ovčjeg mlijeka najrazvijenija je na jadranskom podneblju, otocima Pagu i Cresu, gdje se mlijeko prerađuje u kvalitetan sir s poznatom trgovačkom markom. Vuna nema tržišnu vrijednost i predstavlja ekološki problem. Posljednjih godina povećava se broj ovaca jer se ovčarska proizvodnja nalazi u sustavu novčane potpore, i to za različite oblike proizvodnje (mlijeko, uzgojno-valjani pomladak, držanje rasplodnih grla te izvornih i zaštićenih pasmina).

Tablica 5. Brojnost peradi (u tis. kljunova)

Godina	Ukupno	Pravne osobe i dijelovi pravnih osoba		Obiteljska poljoprivredna gospodarstva	
		Broj	%	Broj	%
1991.	16.512	8.101	49,1	8.411	50,9
1992.	13.142	6.474	49,3	6.668	50,7
1996.	10.993	4.141	37,7	6.852	62,3
2000.	11.256	4.349	38,6	6.907	61,4
2006.	10.045	3.835	38,2	6.210	61,8

Izvor: SLJH, 1995., 1997., 2007.

Kozarstvo se razvija u sjeverozapadnom dijelu Republike Hrvatske. Službena statistika ne prati broj koza. Procjenjuje se da se u Republici Hrvatskoj uzgaja oko 80 tisuća koza, što je manje nego prije rata. Uz intenzivni način uzgoja još uvijek je razvijen ekstenzivni način uzgoja koza. Kozarstvo je u porastu i javlja se sve veći broj udruga uzgajivača koji se bave proizvodnjom mlijeka i sira.

Značaj peradarske proizvodnje u Republici Hrvatskoj raste radi opskrbe stanovništva kvalitetnim proizvodima kao što su meso i jaja. Godine 1991. bilo je ukupno 16,51 milijun peradi. Nakon Domovinskog rata broj peradi 1996. godine smanjio se na 10,99 milijuna i negativni trend nastavio se sve do 1998. godine, a poslije toga se brojnost peradi postupno povećavala. Udio pravnih osoba i dijelova pravnih osoba 1991. godine u ukupnom broju peradi bio je 49,1%, a obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava 50,9% (tablica 5.).

Smanjenje relativnog udjela pravnih osoba i dijelova pravnih osoba nastavljeno je sve do 2006. godine, kada je iznosilo 38,2%. Istovremeno povećao se udjel obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava od 50,9 na 61,8 %. Ukupan broj peradi 2006. u

odnosu na 1991. godinu smanjen je za oko 40%, pri čemu je broj peradi kod pravnih osoba i dijelova pravnih osoba smanjen za 52 %, a kod obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava za 26%. Prema zastupljenosti pojedinih vrsta peradi, 93% otpada na kokoši, 2% čine pure, 2% patke i 3% guske. Ostale vrste peradi, kao što su biserke, prepelice, fazani i golubovi, čine neznatni dio populacije peradi.

Republika Hrvatska ima dobre uvjete za razvoj pčelarstva. Značaj držanja pčela je u proizvodnji meda i drugih pčelinjih proizvoda, ali i u opravišivanju poljoprivrednog bilja. Broj košnica u Republici Hrvatskoj 1991. godine bio je 84 tisuća, ali je smanjen zbog posljedica rata u 1996. godini na 62 tisuće. U posljednjih deset godina broj košnica se neprestano povećavao tako da je 2006. godine iznosio 162 tisuće. Pčelarstvo se razvija uglavnom na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima. U Republici Hrvatskoj razvija se u većem obujmu stacionarno pčelarenje (62%) u odnosu na selidbeni način pčelarenja (38%). Pčelarstvo je zastupljeno najviše u kontinentalnom dijelu zemlje.

Tablica 6. Stočni proizvodi

Godina	Prirasti (tis. t)				Mlijeko (mil. l)		Jaja (mil. kom)	Vuna (t)	Med (t)
	Goveda	Svinja	Ovaca	Peradi	Ukupno	Kravlje			
1991.	76	185	6	98	765	749	885	583	627
1992.	89	184	8	96	705	687	832	484	771
1996.	62	163	6	69	593	576	848	379	944
2000.	63	164	11	93	607	588	774	774	1580
2004.	73	183	13	88	685	663	801	724	2543
2005.	78	183	14	115	788	766	824	758	2657

Izvor: SLJH, 1995., 1997., 2007.

STOČNI PROIZVODI

U analizi razvijenosti pojedinih grana stočarstva, pored brojnosti stoke, značajan je pokazatelj proizvodnja prirasta goveda, svinja, ovaca i peradi te proizvodnja mlijeka, jaja, vune i meda (Tablica 6.). Analizom prirasta goveda od 1991. do 2005. godine uočava se značajno smanjenje prirasta zbog posljedica rata (1996. godine manje za 18,42%), a zatim blago povećanje tako da je tek 2005. godine dostignuta razina od prije petnaestak godina. Slična je situacija bila i s prirastom svinja, koji je tek 2005.

Godina	Goveda	Svinje	Ovce	Konji	Perad
1991.	212	902	11	0	30.508
1992.	157	556	34	0	26.668
1996.	105	610	16	1	20.521
2000.	124	609	40	0	20.470
2004.	136	750	45	0	22.844
2005.	126	675	35	0	37.356

godine dostigao razinu od 183 tisuće tona. Prirast ovaca se poslije Domovinskog rata znatno povećao tako da je 2005. godine iznosio 14 tisuća tona ili 133,33% više nego 1991. godine.

Prirast peradi također bilježi porast u analiziranom razdoblju, i to za 17,35%. Oko 70% utovljene peradi dolazi iz intenzivne proizvodnje, dok se preostalih 30% odnosi na tradicijsku, poluintenzivnu proizvodnju, uglavnom za vlastiti potrošnju. Godine 2005. u Republici Hrvatskoj proizvedeno je 824 milijuna komada jaja, od čega je 62,8% proizvedeno na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, a 37,2% u peradarskim tvrtkama (bivši društveni sektor). Godine 1991. proizvodilo se ukupno 765 milijuna litara mlijeka, od čega je bilo 749 milijuna litara kravljeg mlijeka. Najmanja proizvodnja kravljeg mlijeka zabilježena je 1996. godine (svega 576 milijuna l), a zatim slijedi postupno povećanje proizvodnje mlijeka. Godine 2005. proizvodilo se 766 milijuna litara kravljeg mlijeka, a najveći dio proizvodnje odnosi se na obiteljska poljoprivredna gospodarstva (92,56%). Proizvodnja vune u analiziranom razdoblju zabilježila je značajan porast. Glavnina proizvodnje vune odvija se na privatnom sektoru (98,02%). Posljednjih deset godina proizvodnja vune povećana je za 30,02%. Za proizvodnju meda može se također konstatirati značajan porast u analiziranom razdoblju. Godine 2005. proizvedeno je 2657 tona meda, a glavnina meda

proizvedena je na obiteljskim gospodarstvima.

KLANJE STOKE I PERADI

Prema podacima o klanju stoke u Republici Hrvatskoj (Tablica 7.) u razdoblju od 1991. do 2005. godine može se zaključiti da se broj goveda i svinja drastično smanjio. Broj zaklanih goveda 1996. godine bio je svega 49,53% od broja prije rata, a svinja 67,63%. Značajnije povećanje broja zaklane stoke zabilježeno je 2004. godine, ali već 2005. godine taj se broj kod navedenih vrsta stoke ponovno smanjio.

Tablica 7. Klanje stoke i peradi u klaonicama¹ (tis. grla)
¹Obuhvaćeno je klanje stoke i peradi u klaonicama i kod obrtnika

Izvor: SLJH, 1995., 1997., 2007.

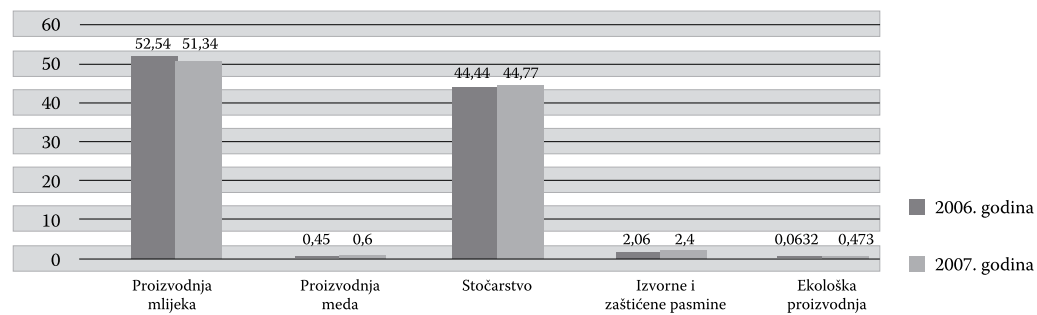
Izuzetak predstavlja perad koja zbog bioloških karakteristika brze reprodukcije omogućava efikasniju obnovu peradarstva. Godine 1991. u Republici Hrvatskoj zaklano je u klaonicama i kod obrtnika 30,5 milijuna grla peradi, 1996. godine taj broj je smanjen na 20,5 milijuna, da bi se 2005. godine broj zaklane peradi povećao na 37,3 milijuna grla.

NOVČANI POTICAJI U 2006 I 2007. GODINI

Na iznose novčanih poticaja u analiziranim godinama utjecao je obujam proizvodnje koji je prikazan u jedinicama mjere, tj. naturalnim pokazateljima, ako i iznosi kojim su poticane jedinice mjere u pojedinim granama stočarske proizvodnje. Apsolutni iznosi novčanih potpora u stočarstvu prikazani su na Tablici 8., a relativna struktura poticaja u pojedinim vrstama proizvodnje prikazana je na Grfikonu 1.

Tablica 8. Iznosi novčanih potpora u stočarskoj proizvodnji

Vrste poticaja	2006. godina		2007. godina		Indeks 07./06.
	Količina l/kg	Iznosi (kn)	Količina l/kg	Iznosi (kn)	
Konvencionalna proizvodnja					
<i>Proizvodnja mlijeka</i>					
Kravlje	589.111.322	484.568.032,28	617.806.896	518.024.303,42	
Ovčje	2.148.644	3.980.970,44	2.506.197	4.746.123,96	
Kozje	4.081.348	5.044.056,56	3.880.567	4.721.455,34	
Proizvodnja mlijeka	595.341.314	493.593.059,28	624.193.660	527.491.882,72	107
Proizvodnja meda	1.956.960	4.305.312,00	2.838.122	6.243.876,91	145
Stočarstvo-grlo/pčelinja zajednica	Broj grla	Iznos (kn)	Broj grla	Iznos (kn)	
<i>Govedarstvo</i>	292.699	261.153.855,00	295.876	286.670.935,00	
<i>Svinjogojstvo</i>	732.095	76.130.910,00	851.051	88.819.815,00	
<i>Ovčarstvo</i>	520.670	53.382.000,00	526.183	54.399.810,00	
<i>Kozarstvo</i>	51.702	6.405.200,00	50.266	6.270.640,00	
<i>Konjogojstvo</i>	1.502	2.073.000,00	1.222	1.646.750,00	
<i>Pčelarstvo</i>	255.276	12.763.800,00	335.104	15.955.170,00	
<i>Peradarstvo</i>	395.287	3.557.583,00	431.479	3.883.311,00	
<i>Kuničarstvo</i>	359.960	2.049.922,00	365.289	2.365.974,00	
Stočarstvo-ukupno	2.609.191	417.516.270,00	2.856.459	460.012.405,00	110
Proizvodnja sperme	Broj doza	Iznos (kn)	Broj doza	Iznos (kn)	
<i>Bikovi</i>	432.547	3.358.723,00	331.469	2.623.385,00	
<i>Uzgojno valjani nerasti</i>	102.735	513.675,00	146.669	733.345,00	
Proizvodnja sperme	535.282	3.872.398,00	478.138	3.356.730,00	87
Izv. i zaštićene pasmine	Broj grla	Iznos (kn)	Broj grla	Iznos (kn)	
<i>Govedarstvo</i>	895	3.585.000,00	1.115	4.405.500,00	
<i>Svinjogojstvo</i>	902	713.650,00	930	740.950,00	
<i>Ovčarstvo</i>	7.892	2.808.575,00	13.144	4.663.440,00	
<i>Kozarstvo</i>	200	70.000,00	77	26.950,00	
<i>Konjogojstvo</i>	6.373	11.978.000,00	8.183	15.258.000,00	
<i>Peradarstvo</i>	1.838	273.720,00	2.258	327.720,00	
Izvorne i zaštićene pasmine-ukupno	18.100	19.428.945,00	25.707	25.449.560,00	131
Ekološka proizvodnja	Broj grla	Iznos (kn)	Broj grla	Iznos (kn)	
<i>Govedarstvo</i>	98	195.090,00	1.457	4.729.285,00	
<i>Svinjogojstvo</i>	37	14.430,00	49	19.110,00	
<i>Ovčarstvo</i>	1.885	245.050,00			
<i>Kozarstvo</i>	495	64.350,00			
<i>Pčelarstvo</i>	1.155	75.075,00	1.732	112.580,00	
Ekološka proizvodnja	3.670	593.995,00	3.238	4.860.975,00	718
UKUPNO		939.309.979,28		1.027.415.429,63	

Izvor: HŠC, izvješće 2006. i 2007.

Grafikon 1. Sastavnice poticaja u stočarskoj proizvodnji u 2006. i 2007. godini (%).

Komparacijom novčanih poticaja u stočarskoj proizvodnji u 2007. godini. u odnosu na 2006. godinu, razvidno je ukupno povećanje sredstava od 9%. Poticaji za proizvodnju mlijeka povećani su za 7%, a za tovnja i rasplodna grla u pojedinim granama stočarstva, uključujući i pčelarstvo, poticaji su povećani za 10%. Uzgoj izvornih i zaštićenih pasmina potican je povećanjem od 31%, a u proizvodnji meda poticaji su povećani čak za 45%. Izuzetno značajno povećanje poticaja od 718% dogodilo se u ekološkoj proizvodnji, posebice u uzgoju goveda. Smanjeni novčani poticaji u 2007., u odnosu na 2006. godinu, od 13% zabilježeni su samo u proizvodnji sperme bikova i nerastova. Iz strukture poticaja u 2006. i 2007. godini prisutan je trend povećanja u relativnim udjelima u sastavnicama prema pojedinim oblicima proizvodnje (Grafikon 1.).

Zaključak

Kao posljedica Domovinskog rata i tranzicije došlo je do znatog smanjenja veličina svih populacija životinja u stočarskoj proizvodnji. Oporavak pojedinih grana, prema analiziranim podacima, odvijao se na nezadovoljavajući način. Tako je u 2006. godini postignuta sljedeća brojnost domaćih životinja: goveda 64%, svinja 76%, konja 30%, ovaca

70% i peradi 68% u odnosu na brojno stanje 1991. godine. Reforma oporavka i financiranja poljoprivredne proizvodnje započeta je izglasavanjem Zakona o poljoprivredi, Strategije poljoprivrede i ribarstva Republike Hrvatske i Zakona o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu. Reformom se pojednostavnjuje sustav potpore u poljoprivredi, ujednačavaju se visine poticaja po sjetvenoj površini i proširuje se opseg površina za koje će se plaćati poticaji. Uz već postojeće novčane poticaje proizvodnji uvode se modeli potpore dohotku, kapitalnih ulaganja i ruralnog razvitka. Korisnici novčanih poticaja postala su poljoprivredna gospodarstva koja se bave poljoprivredom i koja djeluju kao trgovačko društvo, obrt ili zadruga. Republika Hrvatska kao članica WTO-a ima ograničen iznos sredstava za potporu u poljoprivredi koja su vezana za proizvodnu razinu, cijene i uporabu čimbenika proizvodnje. Iz tog razloga potpora po kilogramu, toni itd. nije prihvatljiva po WTO pravilima, te se može očekivati da će se njezin udio u ukupnoj potpori postupno smanjivati. Potpora koja se isplaćuje po površini (ha) trenutno je prihvatljiva ali i ona će uskoro postati dio crvene košare (dio zabranjenih mjera). Uvođenjem državnih poticaja i ostalih mjera agrarne politike tijekom 2006. i 2007. godine očekuje se znatnije povećanje broja stoke i peradi, kao i povećanje proizvodnje prirasta, mlijeka, jaja, vune i meda u narednom razdoblju.

Literatura

1. Grahovac, P.: *Ekonomika poljoprivrede*, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2005.
2. *Strategija poljoprivrede i ribarstva Republike Hrvatske* (NN br. 82/2002)
3. *Zakon o poljoprivredi* (NN br. 66/2001)
4. *Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu* (NN br. 87/2002)
5. *Zakon o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu* (NN br. 29/1999)
6. *Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju* (NN br. 07/2005)
7. *Godišnje izvješće 2006.*, HSC, Zagreb, 2007.
8. *Godišnje izvješće 2007.*, HSC, Zagreb, 2008.
9. *Statistički ljetopis*, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 1995., 1997., 2007.

Igor Kralik, Mr. Sc., Zdravko Tolušić, Ph. D.,
Faculty of Agriculture, Osijek

FINANCIAL INCENTIVES IN FUNCTION OF CATTLE PRODUCTION

Summary

Recovery reform and financing of agricultural production started with passing the Law on Agriculture, Strategy of Agriculture and Fishery of the Republic of Croatia and the Law on State Support in Agriculture, Fishery and Forestry. The reform simplifies the system of support in agriculture, equalizes the incentive levels according to sown area and the volume of area for which the incentives will be paid. With already existing financial incentives for production, the new models of support to income, new capital investments and rural development are introduced. The users of financial incentives are now farms that are engaged in agriculture and act as companies, handicrafts or cooperative society. The Republic of Croatia as a member-country of WTO has a limited amount of means for support to agriculture tied to level of production, prices and use of factors of production. Therefore, the support per kilogramme, ton etc. is not acceptable according to the WTO rules and so its part in total support is expected to decrease gradually. The support that is paid per area (hectare) is now acceptable but it will soon become a part of red basket (a part of prohibited measures). Introducing the state incentives and other measures of land politics in the course of the years 2006 and 2007, a significant increase in the number of cattle and poultry is expected as well as the increase in growth production, milk, eggs, wool and honey in the forthcoming period.

KEY WORDS: Financial incentives, agriculture, cattle production